

ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის, ივანე ჯავახიშვილის ისტორიისა და ეთნოლოგიის ინსტიტუტის მთავარი მეცნიერ-თანამშრომელი, პროფესორი

საქართველოს წარმომადგენელთა პირველი გამოსვლები გაეროს ტრიბუნაზე

დე ფაქტო და დე იურედ აღიარებულმა საქართველომ, ვერ მოასწრო პირველი უნივერსალური საერთაშორისო ორგანიზაციის – ერთა ლიგის სრულუფლებიანი წევრი გამხდარიყო. ბოლშევიკურმა რუსეთმა ძალით წაართვა დამოუკიდებლობა და მისი ოკუპაცია და ანექსია მოახდინა. სსრკ-ში 70-წლიანმა ყოფნამ კი თითქოს საბოლოოდ ჩაკლა წითელი ურჩხულისგან თავის დაღწევის იმედი. თუმცა გარეგნულად ჩვენი ქვეყანაც, სხვა მოკავშირე რესპუბლიკების მსგავსად, თითქოს დამოუკიდებლობას ინარჩუნებდა, მაგრამ საერთაშორისო არენაზე გამოჩენას იმთავითვე მოკლებული იყო. რესპუბლიკას, რომელსაც არ გააჩნდა დამოუკიდებლობის მაჩვენებელი ისეთი ატრიბუტები, როგორცაა – საკუთარი არმია, საკუთარი ფული, საკუთარი დიპლომატიური წარმომადგენლობანი, საკუთარი კავშირგაბმულობის უწყება, რა თქმა უნდა, მისი არსებობა, როგორც დამოუკიდებელი სახელმწიფოსი, ფიქცია იყო.

საქართველოს სსრ-ის საერთაშორისო ურთიერთობები მთლიანად სსრ კავშირის საგარეო საქმეთა სამინისტროს მეშვეობით ხორციელდებოდა... მართალია, ემიგრაციაში იძულებით გახიზნული დამოუკიდებელი საქართველოს მთავრობა, გარკვეული დროის განმავლობაში ცდილობდა ჩვენი ქვეყნის წარმომადგენლობა ეკისრა, მაგრამ მეორე მსოფლიო ომის დაწყების წინ, ეს ფორმალური შესაძლებლობაც საბოლოოდ ამონურული იქნა... 700 000-მდე ომში განვეული საქართველოს მოქალაქე მისთვის არარსებულ სამამულო ომში ლებულობდა მონაწილეობას და წითელი რუსეთის ინტერესების დასაცავ ბრძოლებში სწირავდა სიცოცხლეს.

ფაშიზმის წინააღმდეგ გაერთიანებულმა დიდმა სამეულმა, როგორც პირველი მსოფლიო ომის დროს, მსოფლიოს ხალხთა მშვიდობისა და უშიშროების გარანტიად – საერთაშორისო კავშირის – გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის შექმნა გადაწყვიტა. იდეის რეა-

ლურად განხორციელებისათვის უზარმაზარი ძალისხმევა იქნა განუ-
ული.

... 1941 წლის 4 დეკემბერს საბჭოთა კავშირსა და ფაშისტური გერმანიის მიერ ოკუპირებული პოლონეთის დროებით მთავრობას შორის დადებულ მეგობრობისა და ურთიერთდახმარების დეკლარაციაში, აღნიშნული იყო: „ომის გამარჯვებით დამთავრებისა და ჰიტლერულ დამნაშავეთა შესაბამისი დასჯის შემდეგ, მოკავშირე სახელმწიფოთა ამოცანა იქნება მტკიცე და სამართლიანი მშვიდობის უზრუნველყოფა. ამის მიღწევა შესაძლებელი გახდება მხოლოდ საერთაშორისო ურთიერთობათა ახალი ორგანიზაციის შექმნით, რომელიც დაეყრდნობა დემოკრატიული ქვეყნების მტკიცე კავშირში გაერთიანებას. ასეთი ორგანიზაციის შექმნისას გადამწყვეტი მომენტი უნდა იყოს საერთაშორისო სამართლის მიმართ პატივისცემა, მისი დაცვა ყველა მოკავშირე სახელმწიფოს კოლექტიური შეიარაღებული ძალებით“ [1, 6].

აქ, ისიც შეიძლება ითქვას, რომ სტალინმა, რომელიც უკმაყოფილო იყო ერთა ლიგის საქმიანობით და მისი დამოკიდებულებით სსრ კავშირთან, უფრო ძლიერი საერთაშორისო კავშირის დაარსება მიიჩნია მიზანშეწონილად. იდეის პრაქტიკული ხორცშესხმა კი მაშინ დაიწყო, როცა აშშ-ის პრეზიდენტმა ფრანკლინ რუზველტმა და დიდი ბრიტანეთის პრემიერ-მინისტრმა უინსტონ ჩერჩილმა ატლანტის ოკეანეში, საბრძოლო ხომალდ „უელსის პრინცზე“ – შეთანხმებას მოაწერეს ხელი. ამ შეთანხმების შესახებ დაუყოვნებლივ ეცნობა სხვა ქვეყნების მთავრობებს.

1942 წლის 1 იანვარს აშშ-ის დედაქალაქ ვაშინგტონში გამართულ შეკრებას 26 ქვეყნის წარმომადგენელი ესწრებოდა, რომლებმაც შეიმუშავეს და მიიღეს „გაერთიანებული ერების დეკლარაცია“. აღნიშნული დოკუმენტი ყველასთვის მისაღები აღმოჩნდა. ასე დაიწყო ანტიჰიტლერული კოალიციის იურიდიული გაფორმების პროცესი [1, 10].

სწორედ ამ პროცესის გაგრძელებას წარმოადგენდა 1943 წლის 30 ოქტომბერს მოსკოვში აშშ-ის, სსრ კავშირისა და დიდი ბრიტანეთის (მალე მათ ჩინეთიც შეუერთდა) საგარეო საქმეთა მინისტრების კონფერენცია, რომელზედაც ხელმოწერილი იქნა დეკლარაცია უახლოეს პერიოდში საყოველთაო უშიშროების საერთაშორისო ორგანიზაციის შექმნის შესახებ; ორგანიზაციას საფუძვლად დაედებოდა ყველა მშვიდობისმოყვარე სახელმწიფოს სუვერენული თანასწორობის პრინციპი. მისი წევრობა, მიუხედავად ტერიტორიისა და მოსახლეობის რაოდენობისა, ყველას შეეძლებოდა. 1943 წლის ნოემბერ-

დეკემბერში სამი სახელმწიფოს მეთაურთა თეირანის კონფერენციაზე, კიდევ უფრო განმტკიცდა მოსკოვის დეკლარაციის დებულებები; 1944 წელს აშშ-ში, კერძოდ დუმბარტონ-ოქსში გამართულმა კონფერენციამ გაერო-ს საბოლოო ჩამოყალიბებისაკენ გადადგა ნაბიჯი; ხოლო 1945 წლის თებერვალში, ყირიმში (იალტა), სამი სახელმწიფოს მეთაურთა (რუზველტი, სტალინი, ჩერჩილი) შეხვედრაზე მიღებულ იქნა შეთანხმება ზოგიერთ სადავო საკითხზე და, ამასთან ერთად, იქვე გადანყდა, რომ პროექტის საბოლოო განხილვისა და მიღებისათვის სან-ფრანცისკოში (აშშ) იმავე წლის 26 ივნისს მოწვეული ყოფილიყო საერთაშორისო კონფერენცია [1, 10].

დათქმული დროისათვის კალიფორნიის შტატში, სან-ფრანცისკოს, რედვუდ გროუში, გაიმართა გაერო-ს დამფუძნებელი კრება, რომელმაც მიიღო ყველაზე უმნიშვნელოვანესი დოკუმენტი – გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის წესდება, რომელსაც 50 სახელმწიფოს წარმომადგენელმა მოაწერა ხელი. წესდება ძალაში შევიდა 1945 წლის 24 ოქტომბერს. მას შემდეგ 24 ოქტომბერი მსოფლიოს მასშტაბით აღინიშნება, როგორც გაერო-ს შექმნის დღე.

გაერო-ს ნებას განსაზღვრავენ მისი წევრი სახელმწიფოები, რომლებიც გადანეცილებებს ღებულობენ კონსესუსის, ან კენჭისყრის საფუძველზე. გაერო-ს წევრ ქვეყნებს, განურჩევლად ტერიტორიის სიდიდისა, მოსახლეობის რაოდენობისა, სამხედრო თუ ეკონომიკური სიძლიერისა, მხოლოდ ერთი ხმის უფლება აქვს. გაერო-ს წესდება უმნიშვნელოვანესი საერთაშორისო ხელშეკრულებაა.

პროფ. ლევან ალექსიძის თქმით: „გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია უნივერსალური და ზოგადი ტიპის სახელმწიფოთაშორისო ორგანიზაციაა, უნიკალურია თავის კომპეტენციითა და სტრუქტურით; იგი არ არის „ზესახელმწიფოებრივი“ დანესებულება, რაიმე „მსოფლიოს მთავრობის“ მსგავსი ინსტიტუტი. სხვა საერთაშორისო ორგანიზაციის მსგავსად, გაერო საერთაშორისო ხელშეკრულებით (წესდებით) არის შექმნილი და ამ წესდების ფარგლებში მოქმედებს. ამავე დროს მსოფლიო მშვიდობის დაცვისა და უშიშროების სფეროში წესდებით ნაკისრი ვალდებულებები ამ ორგანიზაციას განსაკუთრებულ ხასიათს ანიჭებს. გაერო თანამედროვე საერთაშორისო ურთიერთობათა ყველა სფეროს მომცველი თანამშრომლობის ცენტრია, ათასი ძაფითაა დაკავშირებული სხვა საერთაშორისო ორგანიზაციებთან, რომელნიც ცნობენ მის ხელმძღვანელ როლს და აღიარებენ მის ავტორიტეტს“ [1, 75].

იმ ორმოცდაათ სახელმწიფოსთან ერთად, რომლებსაც პატივი ხვდათ წილად გაეროს წესდების ხელმომწერთა შორის ყოფილიყვნენ,

მხოლოდ უკრაინისა და ბელორუსიის საბჭოთა რესპუბლიკები მოხვდნენ, როგორც ყველაზე დიდი მსხვერპლის გამღებნი ჰიტლერულ ფაშისტთა წინააღმდეგ ბრძოლების დროს, ხოლო დანარჩენნი კიდეც დიდხანს აგრძელებდნენ სსრ კავშირში, ანუ „ბოროტების იმპერიაში“ ყოფნას.

XX საუკუნის 90-იან წლებში განვითარებულმა მოვლენებმა, განსაკუთრებით კი ეროვნულ-განმათავისუფლებელმა გამოსვლებმა, სსრ კავშირის დაშლა გამოიწვია. ამით დაუყოვნებლივ ისარგებლეს მოკავშირე რესპუბლიკებმა და დამოუკიდებლობები გამოაცხადეს. მათ რიცხვში ერთ-ერთი პირველი საქართველო იყო. შესაძლებელი შეიქმნა სახალხო რეფერენდუმის გზით, საქართველო დემოკრატიული განვითარების გზას დადგომოდა. რეფერენდუმში კი ქვეყნის მოსახლეობის 90%-ზე მეტმა (მათ შორის აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთის მცხოვრებლებიც მონაწილეობდნენ) დამოუკიდებლობას დაუჭირა მხარი. რამდენიმე თვის შემდეგ საყოველთაო არჩევნების გზით ხელისუფლების სათავეში ზვიად გამსახურდიას მომხრეები მოვიდნენ, რომლებმაც მტკიცედ განაცხადეს დასავლეთის დემოკრატიისაკენ სვლა და რუსეთის გავლენის სფეროდან საბოლოო გამოსვლის სურვილი... მიუხედავად იმისა, რომ თავის ქვეყანაში მძიმე პოლიტიკური ვითარება ჰქონდათ, ეს მიუღებელი აღმოჩნდა რუსეთის რეაქციული წრეებისათვის; მათ მკაცრად შეახსენეს საქართველოს ხელისუფლებას – ხელი აეღოთ განვითარების არჩეულ კურსზე, თორემ პრობლემებს შეუქმნიდნენ. პრეზიდენტმა ზ. გამსახურდიამ დასავლეთის ქვეყნებს მიმართა თანადგომის აღმოსაჩენად, მაგრამ, სამწუხაროდ, ისე როგორც 1920 წლის ბოლოს, ვერავინ გაბედა მისთვის ღია მხარდაჭერა. ეს საკმარისი აღმოჩნდა იმისათვის, რომ რუსეთის ფედერაციის ხელისუფლებას „დაყოვნების ნაღმები“ აემოქმედებინა: მათი მხარდაჭერით ნაქეზებულმა ერთმა მუჟა სეპარატისტებმა სისხლიანი გამოსვლები დაიწყეს ჯერ სამხრეთ ოსეთში (ცხინვალის რეგიონში), ხოლო შემდეგ აფხაზეთში. სეპარატისტებს ზურგს უმაგრებდნენ ქვეყნის შიგნით არსებული „მეხუთე კოლონა“ და უშიშროებისა და ამიერ-კავკასიის სამხედრო ოლქის ჯარები. სწორედ მათ მონაცვეს კანონიერი გზით არჩეული პრეზიდენტის და მთავრობის დამხობა და ქვეყნიდან განდევნა. რესპუბლიკის მართვის სადავეები ე. წ. „სამხედრო საბჭოს“ (ჯაბა იოსელიანი, თენგიზ კიტოვანი და თენგიზ სიგუა) ხელში გადავიდა. ქვეყანაში დაიწყო ანარქია, რასაც შედეგად სამოქალაქო ომი და ნგრევა მოჰყვა. სწორედ ამ დროს საქართველოს „მხსნელად“ და „გადამრჩენელად“ მოველინა, იმჟამად ოფიციალური თანამდებობის გარეშე დარჩენილი, სსრ კავშირის ყოფილი საგარეო

საქმეთა მინისტრი და სკკპ ცენტრალური კომიტეტის ყოფილი პოლიტიბიუროს წევრი, ედუარდ შევარდნაძე. უნდა ითქვას, რომ მას იმ დროისათვის მართლაც იცნობდნენ მთელს მსოფლიოში, როგორც სსრ კავშირის სახელმწიფო მოღვაწეს და მიხეილ გორბაჩოვის გარდაქმნის კურსის ერთ-ერთ მთავარ მხარდამჭერს, მაგრამ მისი წარმომავლობის შესახებ მსოფლიოს ხალხებმა ბევრი არაფერი იცოდნენ.

1992 წლის მარტში საქართველოში დაბრუნებულმა შევარდნაძემ, პირველი რაც გააკეთა ის იყო, რომ „სამხედრო საბჭოს“ ნაცვლად უფრო დემოკრატიული ინსტიტუტი – სახელმწიფო საბჭო შექმნა, რომლის შემადგენლობაში ყველა მისი მხარდამჭერი პოლიტიკური პარტია და პიროვნება შეიყვანა, ხოლო სულ მალე თავისი დასაყრდენი ძალა – საქართველოს მოქალაქეთა კავშირი ჩამოაყალიბა. უპირველეს მიზნად კი რიგგარეშე საპარლამენტო არჩევნების ჩატარება დაისახა. მისი აზრით, ეს იქნებოდა „კანონიერი“ გზა საერთაშორისო ორგანიზაციებთან და დემოკრატიულ სახელმწიფოებთან კავშირის დამყარებისათვის. მართლაც, შინაური აშლილობისა და ომის მდგომარეობაში მყოფი ქვეყნისათვის ამ მიზნის მიღწევა არც ისე იოლი იყო, მაგრამ მსოფლიო წამყვანი ყვეყნების მაღალჩინოსნების შუამდგომლობამ და მხარდაჭერამ (ბეიკერი, გენშერი და სხვ.) შესაძლებელი გახადა გაეროს უშიშროების საბჭოს რეკომენდაცია მიეცა თავის მორიგი სესიის დღის წესრიგში საქართველოს მიღების საკითხიც შეეტანა. აქვე შეიძლება ითქვას, რომ ამ დროისათვის ამიერ-კავკასიის დამოუკიდებელი ქვეყნები – აზერბაიჯანი და სომხეთი, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის წევრები უკვე იყვნენ.

1992 წლის 31 ივლისს გაეროს სესიამ საქართველო თავის 179-ე წევრად მიიღო. ეს იყო მართლაც ისტორიული დღე ჩვენი ყვეყნის და ხალხის ცხოვრებაში. ერთა ლიგისაკენ სწრაფვის აუხდენელი სურვილი რეალობად იქცა. მსოფლიოს ერების დიდმა ოჯახმა საქართველო თავის სრულუფლებიან წევრად აღიარა – ყველა სანესდებო მოვალეობების შესრულების გარანტიით...

* * *

1992 წლის 31 ივლისს, გაეროში საქართველოს მიღებასთან დაკავშირებით, გენერალური ასამბლეის სხდომათა დარბაზის ტრიბუნიდან მრავალმხრივ საინტერესო სიტყვა წარმოსთქვა, საქართველოს მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარის მოადგილემ, საგარეო საქმეთა მინისტრმა ალ. ჩიკვაიძემ. რა თქმა უნდა, გამოსვლის ტექსტი რესპუბლიკის უმაღლეს ხელმძღვანელობასთან იქნებოდა შეთანხმებული, მაგრამ თქმაზედაც ბევრი რამ იყო დამოკიდებული. ხაზგასმით შეიძ-

ლება აღინიშნოს, რომ გამოცდილმა დიპლომატმა და პატრიოტმა პირნათლად შეასრულა მასზე დაკისრებული მოვალეობა. პირველყოვლისა, მის სიტყვაში ნათლად ირეკლება გამომსვლელის მაღალი ინტელექტი და დიპლომატიური ეთიკის სრულყოფილი ფლობა.

„დღეს, 1992 წლის 31 ივლისს, საქართველოს რესპუბლიკის ხელმეორედ დაბადების დღეა. როგორც ყველა ჩვილი, ყრმა დედაენაზე აიდგამს ხოლმე ენას, ასევე, მეც თავს უფლებას ვაძლევ პირველი სიტყვები გაეროში, მსოფლიო თანამეგობრობის უმაღლეს ფორუმზე, ჩემს მშობლიურ ენაზე, ქართულად წარმოვთქვა“ [11, 338]. ასე დაიწყო თავისი გამოსვლა ალ. ჩიკვაიძემ და შემდეგ დახვეწილი ინგლისურით განაგრძო თავისი სათქმელი. რეგლამენტით განსაზღვრულ დროში მან შეძლო ჩვენი ქვეყნის მრავალსაუკუნოვანი ისტორიის ძირითადი ეტაპები შეეხსენებინა ასამბლეის მონაწილეთათვის და იმ ვითარებაზეც გაემახვილებინა ყურადღება, რომელიც მაშინ საქართველოში სუფევდა... „ჩემთვის თქვენს წინაშე დამოუკიდებელი საქართველოს ისტორიაში პირველი წარმომადგენლის სტატუსით გამოსვლა, განსაკუთრებული პატივი და ღირსებაა. ჩვენი ხალხი და მთავრობა განუზომელი სიხარულითა და პასუხისმგებლობის გრძნობით შეხვდა უშიშროების საბჭოს გადაწვეტილებას, რეკომენდაცია მიეცა გენერალური ასამბლეისათვის, რათა საქართველოს რესპუბლიკა ერთა თანამეგობრობაში გაენეწრიანებინა... ქვეყანათა უმეტესობას ცივილიზებული განვითარების მხოლოდ ერთი შესაძლებლობა ეძლევა... 1920-იან წლებში, გარეშე ძალთა შეიარაღებული აგრესიის შედეგად, საქართველომ დაკარგა პირველი შესაძლებლობა, მაშინ მას, პრაქტიკულად არავინ დახმარებია... დღეს, საუკუნის მიწურულს, საქართველოს ეძლევა დემოკრატიული განვითარების მეორე უიშვიათესი შესაძლებლობა... მაგრამ, როგორც საქართველოს, ისე სხვა ახალი, დამოუკიდებელი ქვეყნების ძალისხმევა ამაოდ ჩაივლის, თუ დახმარების ხელს არ გამოგვიწოდებს დემოკრატიის სიკეთეს ნაზიარები დანარჩენი სამყარო... ჩვენ არ ვითხოვთ, ჩვენი საქმე სხვამ აკეთოს, სავსებით გვესმის, რომ ქვეყანაში დემოკრატიული შენების წარმატება უპირველესად თავად საქართველოზეა დამოკიდებული...“ [11, 339].

ქართველ დიპლომატს არ დავინწყნია მადლობა გადაეხადა იმ ქვეყნების ხალხებისა და მთავრობებისათვის, რომლებმაც ჩვენს ქვეყანას ჰუმანიტარული დახმარება გაუწიეს გასული რამდენიმე თვის მანძილზე, პირველყოვლისა, მყარი ეკონომიკური ინფრასტრუქტურის შექმნისათვის, რაც დიდად დაგვეხმარება „დემოკრატიულ ცვლილებათა შეუქცევადობის უზრუნველყოფაში“. მაგრამ საქართველო

როდი აპირებდა სხვის ხელში შემყურე ქვეყნად დარჩენას, მისი გადანვეტილება „მყარი, აყვავებული და დემოკრატიული საზოგადოების“ აშენება იყო, რომელიც მსოფლიოში მშვიდობის მნიშვნელოვანი ფაქტორი გახდებოდა. რა შეეძლო საქართველოს „მრავალსაუკუნოვანი ისტორიისა და ტრადიციების მქონე ქვეყანას“, რომელმაც ქრისტიანობა მეოთხე საუკუნის დასაწყისში მიიღო, დანარჩენი მსოფლიოსათვის შეეთავაზებინა? ორატორის თქმით, ეს იყო „იმის შესაძლებლობა, რომ საქართველოს თავის გეოპოლიტიკური მდებარეობა საერთაშორისო საქმეებში მნიშვნელოვან დადებით ფაქტორად ექცია“ ვინაიდან „ეს ასპექტი განსაკუთრებულ დატვირთვას იძენს, რადგან საქართველო არა მხოლოდ ევროპასა და აზიას, არამედ ჩრდილოეთსაც და სამხრეთსაც აკავშირებს“, რომ ეს იყო „ახალი პოლიტიკური რეალობა მსოფლიო თანამეგობრობისათვის“ [11, 340].

ამის შემდეგ ალ. ჩიკვაიძე საჯაროდ აცხადებდა იმ ოფიციალურ კურსს, რომელსაც სამომავლოდ მსოფლიოს ერთა დიდ ოჯახში განეწიანებული საქართველო დაადგებოდა. ამის მისაღწევად კი – საქართველოს რესპუბლიკა იხელმძღვანელებდა გაეროს ქარტიით, ჰელსინკის საბოლოო დოკუმენტისა და პარიზის ქარტიაში მოცემული ვალდებულებებით, რომლებიც დემოკრატიული ინსტიტუტების განვითარებასა და ადამიანის უფლებებს ეხებოდა:

- საქართველოს რესპუბლიკა, რომელსაც სურდა წვლილი შეეტანა საერთაშორისო სტაბილურობაში, შეუერთდებოდა საერთაშორისო შეთანხმებებს გაერთიანების თაობაზე;

- საქართველოს რესპუბლიკა ძალის გამოყენებას ან მის მუქარას არ განიხილავდა პოლიტიკის კანონიერ იარაღად და ნებისმიერი რეგიონული თუ სხვა კონფლიქტის შემთხვევაში იბრძოლებდა მხოლოდ მოლაპარაკების გზით მის გადასაჭრელად;

- საქართველოს რესპუბლიკა, ევროთათბირის პროცესის შეთანხმების საფუძველზე, დაიცავდა თავის ტერიტორიაზე მცხოვრები ეროვნულ უმცირესობათა ინტერესებს (უფლებებს)“.

ამ ბოლო დებულებას ალ. ჩიკვაიძე ასეთ კომენტარს უკეთებდა: „უდავოა ეროვნულ უმცირესობათა უფლებების დაცვის აუცილებლობა, მაგრამ ეს არ შეიძლება და არ უნდა ხდებოდეს ძირძველი მოსახლეობის ხარჯზე, რისი ტენდენციაც, სამწუხაროდ, სწრაფი ტემპით იზრდება. მსოფლიოს ნებისმიერ რეგიონში მშვიდობის შენარჩუნებაზე თანაბრად პასუხისმგებელია ყველა, იმის მიუხედავად, თუ რა სტატუსი აქვს – ეროვნული უმცირესობისა თუ ძირძველი მოსახლეობის. სასიამოვნოა იმის შეგნება, რომ ამ პრობლემას გაეროს დადებითი გამოცხილი მოჰყვა“ [11, 341]. ამის დასტურად ორატორი

მიუთითებდა გაეროს იმჟამინდელ გენერალური მდივნის ბუტროს ბუტროს-გალის მიერ 1992 წლის 1 ივლისს გამოთქმულ მოსაზრებაზე: „თუ ყველა ეთნიკური, რელიგიური და ლინგვისტური ჯგუფი მოითხოვს დამოუკიდებლობას, მაშინ დასასრული არ ექნება დაქუცმაცებას და მშვიდობის, უშიშროებისა და ეკონომიკური კეთილდღეობის მიღწევა ყველასათვის გაცილებით გაძნელებად“ [11, 341].

თავის მხრივ, ალ. ჩიკვაიძე უმატებდა, რომ „ეროვნული უმცირესობისა და ეთნიკური ჯგუფების მოთხოვნები ბიოლოგიური ნაციონალიზმის დამანგრეველი ძალის ხელში საშიში იარაღი გახდებოდა“ და მაგალითი მოჰყავდა ჩვენი ქვეყნის სინამდვილიდან, როცა საქართველოს ტერიტორიაზე მცხოვრებმა ეროვნულმა უმცირესობამ, ოსებმა, გარეშე ძალის ნაქეზებით, სისხლიანი შეტაკებები დაიწყეს...

იქვე ყურადღებას ამახვილებდა, საქართველოს რესპუბლიკის საზღვრების ურღვევობაზე, რაც მხოლოდ მშვიდობიანი მოლაპარაკების გზით შეიძლებოდა მოგვარებულიყო და საქვეყნოდ აცხადებდა, რომ „სახელმწიფოებრიობის ორ ათასწლეულს აღმატებული ისტორიის მანძილზე საქართველოს არასოდეს მიუტაცნია სხვა ხალხთა მიწები და ამის გაკეთებას არც მომავალში აპირებს... საქართველოში არაქართული მინის არც ერთი გოჯი არ არის და ჩვენ გადაჭრით აღკვეთთ ქართულ მიწაზე ყოველგვარ პრეტენზიას“ [11, 342].

სიტყვის დასასრულს ქართველმა დიპლომატმა კიდევ ერთხელ გაამახვილა ყურადღება გაეროს როლზე მსოფლიოს ერებს შორის ურთიერთდამოკიდებულებების დარეგულირების საქმეში და აღნიშნა: „ნახევარი საუკუნის წინ დიდი სამეულის თაოსნობით შექმნილი გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია დღეს ახალი ამოცანების წინაშე დგას. მათ შორისაა დემოკრატიისაკენ სიარული და ხანდახან საკამათო გზით მიმავალი ახალი დამოუკიდებელი სახელმწიფოების მხარდაჭერა და აგრესიისაგან დაცვა. გვწამს, რომ გაეროში საქართველოს განევრიანებით ჩვენს წინააღმდეგ აშკარა აგრესიის შესაძლებლობა დიდად შემცირდება... გაეროს, როგორც უნივერსალური საერთაშორისო ორგანიზაციის მოქმედება სრულიად გამართლებულია, როცა თანაბრად ებრძვის ნებისმიერ აგრესიას, როგორც გარეშე ძალის მიერ, ისე შიგნიდან ინსპირირებულს“, ხოლო ჩვენი ქვეყნის სახელით კისრულობდა თავის წილ პასუხისმგებლობას ერებს შორის კონფლიქტების მოგვარების საქმეში... და იქ დამსწრეებს არწმუნებდა, რომ „საქართველოს შეუძლია გახდეს ასეთი ქვეყანა“ თუკი საერთაშორისო თანამეგობრობა საქართველოსთვისაც გამოძებნის ადგილს ასეთი მისიის შესასრულებლად“ [11, 342].

„ჩვენ თბილი და გულია ხალხი ვართ. ჩვენი დედაქალაქის სახელიც „თბილს“ ნიშნავს ქართულად... მსურს გულითადი მადლობა გითხრათ ყველას, ვინც მხარი დაუჭირა საქართველოს მისწარფებას, გამხდარიყო გაეროს წევრი. ჩემი ქვეყნისა და პირადად ჩემთვის ამ ღირსახსოვარ დღეს არ შემიძლია არ გავისხენო აღორძინების ხანის დიდი ქართველი პოეტის შოთა რუსთაველის სიტყვები, რომელმაც თავის უკვდავ „ვეფხისტყაოსანში“ თქვა: „ბოროტსა სძლია კეთილმან, არსება მისი გრძელია“. დაე, ეს სიტყვები მუდამ ჟღერდეს ამ ორგანიზაციის კედლებში. ჩემი გამოსვლის დასასრულს, ნება მიბოძეთ, რუსთაველის სიტყვები ქართულად გავიმეორო: „ბოროტსა სძლია კეთილმან, არსება მისი გრძელია“ [11, 343].

ამ ჭკვიანი მოღვაწის სხვა ადგილას ნათქვამი სიტყვის შესხენებაც არ იქნება უადგილო მათთვის, ვინც ქართველობის ყალბი გაგებით, ბაქი-ბუქითა და ფუჭსიტყვაობით ცდილობენ საზოგადოების ყურადღების მიქცევას და სამშობლოზე გამუდმებით მოფიქრალ მამულიშვილებად თავის წარმოჩენას: „21-ე საუკუნის დასაწყისში 12-ე საუკუნის ფასეულობებით ცხოვრება წარმოუდგენელია... ხალხს უნდა ვუთხრათ, ვინ ვართ და რანი ვართ, უნდა მივანოდოთ ნამდვილი ისტორია, უნდა განვუმარტოთ, რომ მსოფლიოში სხვა ერებიც არიან, ვისაც აქვთ დიდი ისტორია და კულტურა, მაგრამ ამით ისინი გამუდმებით არ ამაყობენ; რომ გუშინდელი დღე ხვალ ვერ გადაგვარჩენს; რომ მხოლოდ შრომას, სხვისადმი პატივისცემას და არა მონურ თავყვანისცემას შეუძლია ჩვენი ხსნა. განათლებული, თავის საქმის მცოდნე, მუყაითი, შრომისმოყვარე და არა ყოყოჩა ქართველი მალე მოიპოვებს პატივისცემას, როგორც საკუთარ ქვეყანაში, ისე მის ფარგლებს გარეთ. მარტო დეკლარირებით და მოწოდებებით შეუძლებელია ამის მიღწევა“ [11, 345].

გაეროში საქართველოს ეროვნული დროშის აღმართვის საზეიმო ცერემონიაზე სიტყვით გამოსვლისას გენერალურმა მდივანმა ბუტროს გალიმ განაცხადა: „მივესალმებით ერთა ოჯახის ახალ წევრს – საქართველოს რესპუბლიკას. ჩვენს ორგანიზაციაში ყოველ ახალ წევრს თან მოაქვს რაღაც განსაკუთრებული – ნოვატორული იდეები და კულტურული ღირებულებანი, რომელიც ჩვენს საერთო კულტურულ ღირებულებებს ამდიდრებს. დარწმუნებული ვარ, რომ ჩვენი ორგანიზაციის საქმიანობაში ღრმა და მნიშვნელოვანი იქნება საქართველოს წვლილი, ისეთი, როგორც ამ ქვეყნის რთულ და მღელვარე ისტორიას, მის მდიდარ და მრავალფეროვან კულტურას შეეფერება... ჩვენ მივესალმებით საქართველოს რესპუბლიკის ახალ ვალდებულებას – გაიზიაროს გაეროს წესდება და მისი პრინციპები

კონფლიქტის მშვიდობიანი გზით გადაწვეტის, ადამიანთა უფლებების დაცვისა და მსოფლიოს ხალხთა კეთილდღეობისათვის ზრუნვის შესახებ. მსურს ქართველი ერი და საქართველოს მთავრობა დავარწმუნო, რომ გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია მისი სრული თანამდგომი იქნება ყველა იმ პრობლემის გადაწყვეტაში, რომელთა დაძლევა, მჯერა რომ შეეძლებოთ“ [13].

საქართველოს, გაეროს ახალი წევრი ქვეყნის მდგომარეობით, მსოფლიოს ხალხების და მათი მთავრობების დაინტერესების საქმეში, დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა ედ. შევარდნაძის გამოსვლას გაეროს გენერალური ასამბლეის 47-ე სესიაზე, 1992 წლის 25 სექტემბერს, ნიუ-იორკში.

გაეროს წევრად საქართველოს მიღებიდან ორიოდე თვის თავზე მისი ტრიბუნიდან წარმოთქმულ სიტყვას, უფრო მეტი საერთაშორისო დატვირთვა ჰქონდა, ვიდრე ურთულეს მდგომარეობაში მყოფი პატარა ქვეყნის ლიდერისას. იგი ერთგვარ მენტორად, ჭკუის დამრიგებლად მოეცლინა მთელი მსოფლიოს ხალხებს და, უპირველესად, გაეროს საქმიანობის ავ-კარგის შემფასებლის როლიც იკისრა. ე. შევარდნაძემ თავის მოხსენებაში გაეროს საქმიანობის 7 მუხლიანი მოსაზრება წარუდგინა გენერალური ასამბლეის მონაწილეებს, რათა აღნიშნული ორგანიზაციის საქმიანობის გაუკეთესება მომხდარიყო. არაერთხელ შეახსენა მათ, რომ მას დიდი გამოცდილება ჰქონდა გაეროში და მის უშიშროების საბჭოში მუშაობისა, როგორც სსრ კავშირის უპირველეს დიპლომატს... მან ისიც ხაზგასმით აღნიშნა, რომ გაეროში მისი ჩასვლა და მისი ტრიბუნიდან გამოსვლა, მიმართული იყო იქით, **„რათა საქართველოსთვის არ დაეკარგა დღესდღეობით ერთად-ერთი შანსი – ეცნო მსოფლიოსათვის თავისი ქვეყნის იმედები და ზრახვანი, ეთქვა სიმართლე და უარყო სიცრუე“** [14].

მის გამოსვლაში მორიდებული, არა-მკვეთრი მინიშნებები იყო გაკეთებული, სსრ კავშირის სამართალმემკვიდრის – რუსეთის ფედერაციის როლზე, ახლადდამოუკიდებლობა მოპოვებულ სახელმწიფოებზე, რომლებიც დაყოვნებული მოქმედების ბომბებზე ისხდნენ... „ჩვენს მომავალს ჯერ კიდევ როდის უდებდნენ დაყოვნებული მოქმედების ბომბებს. სანამ იდეოლოგიისა და რეპრესიული იძულებების ძალა-უფლება ამ ნაირგვარ ერთობას (ანუ სსრკ-ს – გ. ს.) აღუღაბებდა – ბომბები სდუმდნენ. მაგრამ როგორც კი ეს ძალაუფლება აღიკვეთა – მათ იფეთქეს. დღეს უდიდესი სიძლიერის აფეთქების ტალღა ანგრევს მთელ სახელმწიფოებს.

ეს ემუქრება საქართველოსაც“ [14].

შემდეგ ედ. შევარდნაძე, მოკლედ აცნობდა ასამბლეის სესიის მონაწილეებს საქართველოს მიერ განვლილ ისტორიულ გზას, მის წვლილს მსოფლიოს ცივილიზაციის განვითარებაში, რომელიც „თავისი ყოფიერების კანონად ამკვიდრებდა რასობრივ და რელიგიურ შეუწყნარებლობას“. თუმცა ბოლო ხანს იგი გარედან მოქმედების შედეგად ირღვევა და არა მარტო მისთვის, არამედ კავკასიის მთელი რეგიონისათვის და სამომავლოდ საერთაშორისო დაძაბულობის ფაქტორად იქცევა.

„ამ ახალი უბედურებების წყარო მოედინება თანამედროვე გეოპოლიტიკური წყობისათვის დამახასიათებელი ტენდენციის კალაპოტით, სადაც გლობალურ დაპირისპირებას ენაცვლება კონფრონტაცია რეგიონულ დონეზე. ამ კონფრონტაციას მიენიჭა ისეთი ფართო მასშტაბის შეიარაღებული კონფლიქტების ხასიათი, რომლებსაც ჩვენ ვხედავთ ევროპის ზოგიერთ ქვეყანაში, დნესტრისპირეთში, ჩვენში – საქართველოსა და ამიერკავკასიაში, შუა აზიაში“ [14].

ედ. შევარდნაძის აზრით, „სპეციალური მიზეზებით წარმოშობილ ახალ კონფლიქტებს აქვთ რალაც საერთო ნიშან-თვისებები... ეს გახლავთ ეროვნულ-ეთნიკური სიჭრელე, რელიგიებისა და კონფესიების მრავალფეროვნება, ხალხთა სოციალურ-ეკონომიკური უთანასწორობა, მძიმე ისტორიული და პოლიტიკური წარსული“.

სიტყვის დასასრულს იგი აღნიშნავდა:

„აქ ჩემი ახლანდელი ამოსვლა (გულისხმობდა გაეროს ასამბლეის ტრიბუნას – გ. ს.) მნიშვნელოვან რისკთან არის დაკავშირებული. ერთობ შფოთიანი ვითარებაა ჩვენს ოჯახში. ერთობ ხშირია საქართველოში სიძულვილის ჭურვების აფეთქება, რომლებსაც გულში უმიზნებენ ჩვენს პოლიტიკას – დემოკრატიული აღმშენებლობის, პატიოსანი, ალალმართალი, მსოფლიოსათვის კარგახსნილი სახელმწიფოს მშენებლობის პოლიტიკას“ [14].

იმ დროს, როცა ედ. შევარდნაძე გაეროს ასამბლეის სესიის მონაწილეებს მოძღვრავდა, მოსკოვში, რუსეთის ფედერაციის უზენაესი საბჭოს მეხუთე სესიის სხდომამ განიხილა საკითხი „აფხაზეთის ამბებთან დაკავშირებით ჩრდილოეთ კავკასიაში შექმნილი მდგომარეობის შესახებ“ და მიიღო სათანადო დადგენილება-განცხადება, რაც პრაქტიკულად სუვერენული საქართველოს შინაურ საქმეებში უცერემონიო ჩარევას ნიშნავდა და რამაც შეაშფოთა ჩვენი საზოგადოებრიობა... ეს გახდა მიზეზი ედ. შევარდნაძის ვიზიტის შეწყვეტისა აშშ-ში, გაეროში და მოსკოვში გადმოფრენისა, ელცინთან პირისპირ მოსალაპარაკებლად... ასეც მოხდა. შეხვედრა თითქმის ერთ საათს გაგრძელდა, სადაც საუბარი შეეხო აფხაზეთში ეთნოკონფლიქტსა და

სეპარატისტულ გამოსვლებს, ამასთან საქართველო-რუსეთის შემდგომი ურთიერთობის საკითხებს...

28 სექტემბერს საქართველოს დელეგაცია თბილისში დაბრუნდა... [14].

* * *

ჩვენი ქვეყნის მრავალსაუკუნოვან ისტორიაში გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის დიდი ოჯახის წევრად მიღება საქართველოს რეალური პოლიტიკური დამოუკიდებლობის, მისი საერთაშორისო აღიარების გვირგვინი გახლდათ. გაერო-ს სრულუფლებიან წევრად საქართველოს მიღებამ, ახალი ეტაპი დაიწყო ჩვენი ქვეყნის ცხოვრებაში.

ამ ფაქტთან დაკავშირებით არაერთი საინტერესო მასალა გამოქვეყნდა იმდროინდელ ქართულ და უცხოენოვან პრესაში. გაიხსენეს ისიც, რომ დამოუკიდებელი საქართველოს ხელისუფლებამ ყველაფერი იღონა ერთა ლიგაში ჩვენი ქვეყნის მიღებისათვის, მაგრამ სხვადასხვა მიზეზთა გამო მაშინ ეს ვერ მოხერხდა. საერთაშორისო თანამეგობრობამ, ბოლშევიკური რუსეთის ზეწოლით, ვერ გაბედა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის თავისი ოჯახის შემადგენლობაში მიღება. ეს იყო ისტორიული უსამართლობა, რომელმაც ეროვნული კატასტროფა გამოიწვია და 70 წელი მოდერნიზებულ რუსეთის იმპერიაში – სსრ კავშირში, გვამყოფა.

საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ, საქართველოს დამოუკიდებლობის საერთაშორისო აღიარება 90-იანი წლების დასაწყისში ჩვენს რესპუბლიკაში განვითარებულმა შიგა აშლილობებმა გამოიწვია. ლეგიტიმური, ხალხის მიერ არჩეული ხელისუფლების ძალით დამხობა, იყო იმის მიზეზი, რომ ყოფილ საბჭოთა კავშირის სხვა რესპუბლიკებზე გვიან მოხდა საქართველოს გაეროში განწევრიანება. საინტერესოა ერთ პრეცედენტზე ყურადღების გამახვილება: გაეროს არსებობის ისტორიაში, საქართველო იყო ერთადერთი სახელმწიფო, რომელსაც მიღების მომენტში სათავეში არ ედგა ლეგიტიმური ხელისუფლება. ამ სიძნელის გადალახვაში გარკვეული როლი ითამაშა ედ. შევარდნაძის პიროვნულმა ფაქტორმა და მისმა პოპულარობამ იმდროინდელ მსოფლიო ლიდერთა შორის. სწორედ მათ – ევროპისა და ამერიკის თვალსაჩინო სახელმწიფო მოღვაწეებმა (ბეიკერი, გენშერი და სხვ.) ინტენსიური დიპლომატიური მუშაობა გასწიეს, რათა საქართველო ევროპის უშიშროებისა და თანამშრომლობის თათბირის წევრი გამხდარიყო, ხოლო შემდეგ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციაში შესულიყო.

გაეროში შესვლა საქართველოსთვის ძალიან ბევრს ნიშნავდა. პირველყოვლისა ეს იყო ისტორიული სამართლიანობის აღდგენა; საქართველოს უფლებისა და ადგილის დამკვიდრება მსოფლიო თანამეგობრობაში, როგორც თანასწორისა – თანასწორთა შორის. საქართველოს გაეროში შესვლა ნიშნავდა მსოფლიო ტრიბუნის მოპოვების უფლებას, საიდანაც შესაძლებელი იქნებოდა ხმის განვდენა და ჩვენი სიმართლის დაცვა; გაეროს წევრობა ნიშნავდა საქართველოს დამოუკიდებლობის აღიარების პროცესის დასრულებას და მსოფლიო თანამეგობრობის მიერ ჩვენი ქვეყნის დაცვის უფლების მოპოვებას. ამასთან ერთად, გაეროს წევრობა ჩვენს რესპუბლიკას ანიჭებდა უფლებას მონაწილეობა მიეღო იდეების, ღირებულებების მსოფლიო გაცვლა-გამოცვლისას, ადამიანის გონითა და გამოცდილებით გაემდიდრებინა თავისი შესაძლებლობანი... გაეროს წევრობა, პირველყოვლისა, ნიშნავდა უდიდეს პასუხისმგებლობასაც საერთაშორისო თანამეგობრობის წინაშე და მის მიერ აღიარებული საშინაო თუ საგარეო ურთიერთშორისი ნორმების დაცვას... იმ დღეს, 1992 წლის 31 ივლისს, გაეროს ახალმა წევრმა – საქართველოს რესპუბლიკამ, აღიარა ეს უფლება-მოვალეობანი.

საქართველოსათვის მნიშვნელოვანი და მისაღები იყო, რა თქმა უნდა, გაეროს წესდებით გათვალისწინებული უფლება-მოვალეობანი, მაგრამ იმხანად ახალგაზრდა რესპუბლიკისათვის განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენდა სუვერენული თანასწორობის და ტერიტორიული მთლიანობის პატივისცემისა და საშინაო საქმეებში ჩაურევლობის პრინციპის აღიარება.

„ამ პირობების რამდენადმე დამაკმაყოფილებელი დაცვა მოითხოვდა რესპუბლიკაში პოლიტიკური სიტუაციის სტაბილიზებას, საერთო ეროვნულ შერიგებას, ეთნოკონფლიქტების მშვიდობიან და სამართლიან მოგვარებას; ჩამოყალიბების პროცესში მყოფი დემოკრატიული ინსტიტუტების კონსოლიდაციას“ [15].

ამგვარად, გაეროში შესვლა უკანასკნელი მიჯნა კი არ იყო, არამედ დასაწყისი დემოკრატიული და პლურალისტური საზოგადოების შექმნის გზაზე... მსოფლიო საზოგადოებრიობამ ერთსულოვნად დაუჭირა რა მხარი საქართველოს რესპუბლიკის გაეროს წევრად მიღებას, ამით გამოხატა თავისი მტკიცე რწმენა, რომ საქართველო შეძლებდა იმ სიძნელეების გადალახვას, რომლებიც დაკავშირებული იყო დემოკრატიისა და საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლასთან.

დამონმებული წყაროები და ლიტერატურა:

1. ალექსიძე ლ., გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია. თბილისი, 1985.
2. [1, 46].
3. გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია (გაერო), დამხმარე სახელმძღვანელო. გამოცემა მეორე. თბილისი, 2003.
4. Дурденевский В. Н., Крылов С. Б., Организация Объединенных Нации, Сборник документов, М. 1956.
5. ჟვანია გივი. გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის როლი საერთაშორისო სამართლის განვითარებაში. „მეცნიერება“, თბილისი, 1974.
6. საითიძე გელა. პირველი საერთაშორისო უნივერსალური ორგანიზაცია – ერთა ლიგა და დამოუკიდებელი საქართველო (1919-1921), თბილისი, 2011.
7. Улахов В. Е., Международные организации... М.-Минск, 2005.
8. Сборник документов Генерального секретаря ООН о положении в Абхазии, Грузия с 1992-по 1999 годов, Тб., 1999.
9. უისტონი ადამ, თანამედროვე საერთაშორისო საზოგადოება, ნიგნში: საერთაშორისო ურთიერთობების თეორია, თბილისი, 2004.
10. ჩერჩილი უინსტონ, მოახლოებული ქარიშხალი (თარგმანი ნ. მახათაძისა), თბილისი, 2006.
11. ჩიკვაიძე ალ. პოლიტიკური ჭადრაკი სამი სხვადასხვა ქვეყნის ელჩის თვალით. გამომც. „ლოგოს პრესი“, თბილისი, 2004.
12. ჟურნ. „ერი“, №1, 1909.
13. გაზ. „საქართველოს რესპუბლიკა“, №149, 1992 წლის 7 აგვისტო.
14. გაზ. „საქართველოს რესპუბლიკა“, №194-195, 1992 წლის 29 სექტემბერი.
15. გაზ. „საქართველოს რესპუბლიკა“, №145-146, 1992 წლის 4 აგვისტო.

Gela Saitidze,

Doctor of Historical Sciences, Professor, Ivane Javakhishvili Institute of History and Ethnology, Main research scientist of the Department of Modern and Contemporary History.

Maiden Speeches of the Representatives of Georgia from the Tribune of the United Nations

Summary

In our history, rooted far beyond centuries, the membership of the United Nations organization was a crown of Georgia's real political independence, its international recognition. After this (July, 31, 1992) a new historical period started in the life of our country. It also was of great importance whoshould have been the first speaker and what he was going to tell the audiencein the name of the independent Georgia, the new country member of the organization. This was the lot of those days deputy head of the State of Georgia and the minister of foreign affairs AlexsandreChikvaidze, who successfully fulfilled this mission. He, as an educated and professional diplomat with great experience, could manage to tell world nations impressively that Georgia was not going to stay as a country waiting for mercy. Georgia, as an ancient, traditional country with long history, with the help of its geopolitical location could always manage to connect not only the East and the West but the North and the South. This was "a new reality for the world commonwealth".

A bit later, at the session of the United Nations Organizationgeneral assembly the speech of the head of the State of Georgia Eduard Shevsardnadze, was telling the audience not only about the future perspectives of our country, but about the steps UN should make to become better in its activity.